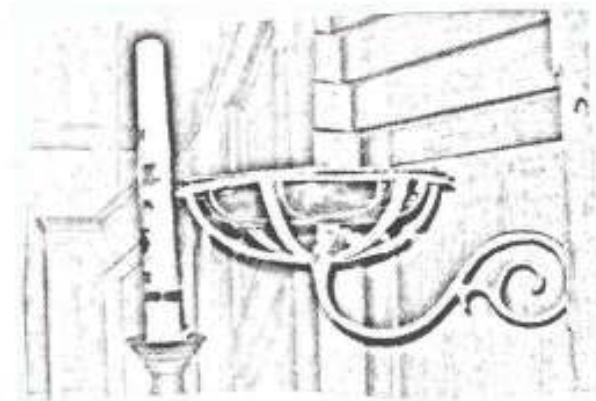
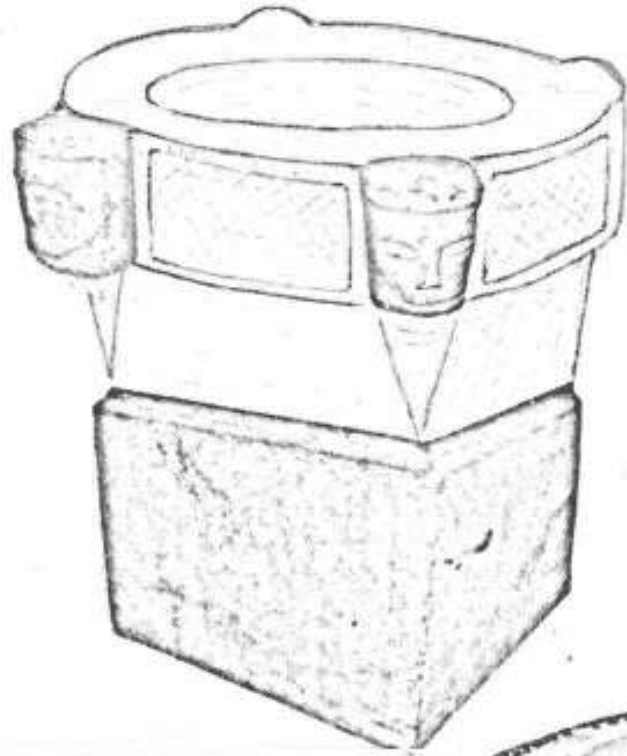

De doopvonten in de Katholieke- en Hervormde kerk van Westenrijk-Zuidland

Voorwoord.

Laatste aanpassing 18 maart 2007

Het doopvont is, in vele kerken, het best bewaarde stuk kerkmeubilair van voor de reformatie. In het oosten en zuiden van ons land vinden we nog veel stenen doopvonten die zijn gebeeldhouwd uit natuursteen. Vaak zijn de kuipen versierd met palmladeren, wijnranken of mensenkopjes, hoofdstuk 1.

Na de reformatie werden de stenen doopvonten vervangen door eenvoudige koperen schalen met een gegoten geelkoperen (messing) houder die aan- of in de nabijheid van de kansel bevestigd was, hoofdstuk 2.

Sinds de jaren 60 van de vorige eeuw is het stenen doopvont weer in opkomst, hoofdstuk 3.

Doopvont:

Vont betekent Bron

Dopen komt van onderdompelen.

Hoofdstuk 1: Het stenen doopvont, van 1386 – 1573, met de nodige reserve voor de jaartallen.

Hoofdstuk 2: Het doopvont met een schaal, van 1573 – 1975, ook hier weten we niet met zekerheid of 1573 het goede jaartal is.

Hoofdstuk 3: Het doopvont van klei, van 1975 tot nu.

Hoofdstuk 1: Het stenen doopvont.

In een brief van de Rijksdienst voor de monumentenzorg van 23 augustus 1958 aan de kerkvoogdij van de Hervormde kerk van Zuidland, maakt de dienst de kerkvoogdij er op attent dat er op het kerkhof naast de zuidelijke ingang, vier fragmenten liggen van een laat middeleeuws hardstenen doopvont, t.w. een gaaf voetstuk, twee gebeeldhouwde koppen en een vierde brokstuk. Deze stukken zijn bij de restauratie, na de brand in 1918, opgegraven en waarschijnlijk in de kelder van de kerk opgeborgen geweest en na de watersnoodramp in 1953, na het leegpompen van de kelder, weer naar tevoorschijn gehaald.

Zij stellen voor de fragmenten te conserveren en hetzij in de kerk, hetzij in een museum te plaatsen.

Dit laatste hebben ze gedaan en de fragmenten zijn nu in Brielle te bewonderen.

Het voetstuk staat in het "Historisch Museum Den Briel".

De afmetingen zijn:

L x br x hoogte

50 x 50 x 40 cm

De steensoort: Naamse steen?

Het is een wat ruw gebeeldhouwde steen uit één stuk, met in het midden van het bovenzvlak een uitsparing om het bovenstuk te centreren.

De twee beeldhouwde koppen en het vierde brokstuk zijn tentoongesteld in de Sint Catharijnekerk in Brielle. Ze staan onder objectnr. 3496 aan de torenzijde en zijn het eigendom van het Briels museum.

Links is het vierde brokstuk te zien.

Naams doopvont .

In de periode van de jaren 1000 tot 1500, werden veel doopvonten gehakt uit Naamse steen, naar de Belgische stad Namen. De hoofdvorm is meestal rond met aan vier zijden een uitstekend deel, meestal in de vorm van een kop. Deze uitziende koppen zijn welhaast het kenmerk van de Naamse doopvonten.

Door de koppen werd de hoofdvorm van de doopvont toch weer een beetje vierkant. Over de betekenis van de koppen is veel geschreven, zijn het de vier stromen van het paradijs, de Pison, Gichon, de Tigris en de Eufraat, of stellen ze het menselijk geslacht voor?

Nu ons eigen doopvont:

Een zelfde doopvont te vinden is mij niet gelukt, maar doopvonten met een zelfde stijl zijn er wel te vinden, met name op het internet.

Door een vergelijking te maken met andere doopvonten met dezelfde stijl, zou er een reconstructie gemaakt kunnen worden.

De bovenste helft van dit doopvont, links, geeft een goede indruk van de vorm zoals het doopvont geweest zou kunnen zijn. Van een koperen, messing of een zilveren doopbekken en/of deksel weten we niets maar het is wel waarschijnlijk dat er een doopbekken en deksel geweest zal zijn, want doopwater in een onafgesloten ruw gebeeldhouwde stenen doopvont is fris, (temperatuur) maar niet erg fris, (hygiënisch) alhoewel ze daar vroeger anders tegenaan keken.

Hiernaast, rechts, is een reconstructie gemaakt met afbeeldingen van de originele koppen en het voetstuk.

Zo zou het doopvont eruit gezien kunnen hebben, zeker weten doen we het niet, misschien zijn er fraaie versieringen in gebeeldhouwd.

Maar als we het voetstuk en de koppen goed bekijken zal het met de versieringen wel mee- of tegenvallen.

Het geheel heeft een hoogte gehad van ± 80 cm.

De grootste diameter, over de koppen gemeten, was ± 90 cm.

De diameter van het doopbekken zal ± 50 cm. geweest zijn.

De uitsparing voor het doopbekken is ± 22 cm. diep.

De hoogte van de kopjes is 22 cm.

Dat het doopvont kapot is wil nog niet zeggen dat het tijdens de beeldenstorm van 1566 geveld is. Er is niets bekend dat er in deze kerk vernielingen zijn aangericht voor of tijdens de reformatie.

Dat de delen begraven zijn en niet gebruikt zijn voor b.v. het verharderen van een ondergrond wil wat zeggen over de eerbied die men had tegenover het doopvont en het dopen in het algemeen.

Hoofdstuk 2: Het doopvont met een schaal.

Dinanderie is de generaliserende verzamelnaam voor allerlei geelkoperen (messing) kunstvoorwerpen, zoals koorlessenaars, kandelaars, religieus vaatwerk e.d. De term is afgeleid van de Belgische stad Dinant, hoewel ook elders in andere steden van de Belgische Maasvallei dit koperwerk vervaardigd werd.

Al in de vroege middeleeuwen werden (kerk)kunstvoorwerpen van messing gemaakt.

In deze kerk zijn verscheidene voorwerpen van dit materiaal aanwezig, a.o. de kunstig gegoten lessenaars op de kansel en op de balustrade voor in de kerk vanwaar de ouderlingen e.a. hun mededelingen doen, ook zijn er een aantal fraaie kaarsenkandelaars aanwezig waarin het jaartal 1699 staat gegoten, daarover een andere keer.

De leeftijd van het doopbekkenhouder en de montageplaat is niet bekend. Van het zilveren doopbekken is wel de leeftijd bekend.

De messing montageplaat is nog te zien en zit op de kansel gemonteerd.

Het doopbekkenhouder is ook bewaard gebleven en ligt veilig opgeborgen evenals het zilveren doopbekken.

De montageplaat

Het doopbekkenhouder

In de inventarislijst van 1871 wordt het doopbekkenhouder en het zilveren doopbekken vermeldt, waarbij vermeldt wordt dat het zilveren doopvont (doopbekken) bij de koster wordt bewaard.

Op 1 maart 1851 schenkt de weduwe H. van Dijk-Ruigendijk een zilveren doopbekken aan de kerk. Omdat er alleen vermeldt wordt dat er een doopbekken wordt geschonken is het aannemelijk dat het doopbekkenhouder al aanwezig was.

Misschien is het bij de algehele wijziging van de kerk en het interieur, die van 1638 tot 1648 duurde, nieuw gekocht of geschonken, of direct na de reformatie toen de kerk van Katholiek naar Gereformeerd overging. We weten het (nog) niet.

Waar het doopvont voor de brand in 1918 heeft gehangen is niet bekend, maar zeker in de buurt van de kansel, achter het "doophek" zoals van Toledo het noemde, waar o.a. ook de stoelen voor de doopouders stonden.

De schaal van het doopbekken heeft een diameter van 260 mm en een hoogte van 48 mm. In de bovenrand staat met sierlijke letters:

"Dit Doopbekken is prezent gedaan aan de Kerk te Zuidland door de Wd. H. van Dijk geboren H. Ruigendijk op den 1ste Maart 1851"

Achter op het doopbekken staat het meestersteken, een vierkantje met daarin de letters HJ of HU. De initialen van ??, de maker van dit doopbekken.

Verder staat er een leeuwte ingeslagen, dit betekent dat het zilveragehalte ten minste 934 op de 1000 delen is (.934)

Ook het jaartal heeft een teken n.l. een cirkel met daarin R = 1851.

Verder staat er nog een onleesbaar tekenje in geslagen.

Dit doopbekken werd voor het eerst gebruikt bij de doop van Macheltje Nieuwenhuizen, dochter van Korstiaan Nieuwenhuizen en Anna Weeda, op 2 maart 1851. Als laatste voor dit doopbekken, werden Bastiaan Nobel, zoon van Jacob Aart Nobel en Jacoba Corpershoek en Pieter Lugtenburg, zoon van Jan Lugtenburg en Pia Breederland gedoopt op 31 augustus 1975.

Dit doopbekken heeft dienst gedaan tot eind 1975.

Het doopbekken heeft nu een nieuwe bestemming gekregen en doet al sinds enige tijd dienst, tijdens de viering van het H. Avondmaal in Bernissestein, als schaal voor het gebroken brood.

Hoofdstuk 3: Het doopvont van klei.

Op 28 december 1975 werd een nieuw doopvont in gebruik genomen. Het is een geschenk van iemand uit de gemeente die anoniem wenst te blijven. Het doopvont is gemaakt en ontworpen door dhr. Mobach sr. uit Utrecht. Het is van aardewerk en ruim 80 kg zwaar. Op de zijkant zijn vier symbolen aangebracht, te weten: de Vis, de Ark, het Lam en de open Bijbel.

De Vis is een van de oudste christelijke symbolen, waarschijnlijk om tweeërlei reden; in de eerste plaats vanwege de bijelwoorden als: "Ik zal u vissers van mensen maken", en in de tweede plaats vormen de letters van het Griekse woord voor vis (Ichthus) de eerste letters van een krachtige geloofsbelijdenis Iesous Christoes Theou uios Sooter = Jezus Christus, Zoon van God, Verlosser.

Wat betreft de Ark: ook dat is van oudsher een symbool van de doop voor de redding door het water van de ondergang (denk u maar eens aan de woorden van het klassieke doopgebed)

Het Lam: daarbij denken we natuurlijk aan de woorden van Johannes: Zie het Lam Gods dat de zonden der wereld wegneemt. Het Lam draagt de kruisbanier.

Het vierde en laatste symbool wordt gevormd door de opengeslagen Bijbel met de Griekse letters Alfa en Omega, het woord van God spreekt van het vleesgeworden woord Jezus Christus, die begin en einde is.

Op de bovenrand van het
doopvont staat de tekst uit
Lucas 18:16
“Laat de kinderkens tot mij komen”

Het doopvont werd op 28 december 1975 voor het eerst in gebruik genomen door de doop van: Pieter Hendrik van de Graaf, Nathalie Nicole van Klaveren, Cornelis Lambertus Kraaijenbrink en Martine Elisabeth Geraldine Schoon. Predikant was Ds. G.H. van de Graaf.

Hopende u een plezier gedaan te hebben:

B. Molengraaf
Verlorenkost 6
3214 CV Zuidland
☎ 0181-452162
Archivaris Hervormde gemeente in Zuidland